

Asia: VN/32853/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi elintarvikemarkkinalain ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 6 §:n ja 5 luvun 2 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausunnonantajan yleiset huomiot koko esityksestä

Maa- ja metsätalousministeriölle

Asia: Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi elintarvikemarkkinalain ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 6 §:n ja 5 luvun 2 §:n muuttamisesta

Viite: Lausuntopyyntö 31.10.2025 VN/32853/2024

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt markkinaoikeudelta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi luonnoksesta hallituksen esitykseksi elintarvikemarkkinalain ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 6 §:n ja 5 luvun 2 §:n muuttamisesta (jäljempänä esitysluonnos).

Markkinaoikeus esittää kunnioittaen lausuntonaan seuraavan.

Esitysluonnoksen mukaan ehdotuksen tavoitteena on edistää elintarvikemarkkinan toimivuutta parantamalla heikomman osapuolen suoja elintarvikemarkkinalla sekä erityisesti maataloustuotteita ja elintarvikkeita myyvän tavarantoimittajan asemaa sopimuskumppanina.

Esitysluonnoksen mukaan elintarvikemarkkinalakiin lisättäisiin ostajan oman tuotemerkin suosimisen kieltö. Lakiin lisättäisiin myös säännökset, joilla vahvistetaan alkutuottajan ja elintarviketeollisuuden liikesalaisuuksien suojaa ja suojaa kustannuksia aiheuttavilta tietopyynnöiltä sekä suojaa kaupallisilta kostotoimilta. Elintarvikemarkkinalakiin lisättäisiin myös säännös, jonka avulla elintarvikemarkkinavaltuutettu voi valvontatoiminnassaan puuttua nykyistä paremmin neuvotteluvoiman väärinkäyttöön.

Edelleen esitysluonnoksen mukaan myös oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annettua lakia muutettaisiin siten, että elintarvikemarkkinavaltuutettu voisi hakea markkinaoikeudelta kiellon määräämistä ostajalle jatkaa neuvotteluvoimaltaan heikompien tavarantoimittajien kannalta kohtuuttoman sopimusehdon tai sopimuskäytännön käyttämistä.

Yleistä

Markkinaoikeus tyytyy tältä osin ainoastaan toteamaan, että oikeusministeriön asiassa antamassa lausunnossa on kiinnitetty muun ohella huomiota siihen, että esitysluonnoksessa ei ole useiden ehdotusten osalta riittävästi perusteltu, miksi voimassa oleva lainsäädäntö ei riitä ratkaisemaan havaittuja ongelmia tai puutteita.

Edelleen mainitussa oikeusministeriön lausunnossa todetaan, että ennen kuin päädytään ehdottamaan lainsäädäntömuutosta, tulisi arvioida, onko voimassa oleva lainsäädäntö ylipäättään toimeenpantu riittävän tehokkaasti ja ovatko sääntelykohteet hyödyntäneet käytettävissään olevia keinoja. Ehdotettujen lainsäädäntömuutosten tulisi lisäksi perustua huolelliseen analyysiin ja empiiriseen näyttöön ongelmien ja puutteiden laajuudesta ja vaikutuksista, ei pelkkiin oletuksiin.

Ehdotettu elintarvikemarkkinalain 2 e §:n säännös

Esitysluonnoksessa puhutaan useassa kohdin siitä, että puheena olevassa säännöksessä olisi kyse käännettyä todistustaakkaa koskevasta säännöksestä.

Markkinaoikeuden näkemyksen mukaan ehdotettu elintarvikemarkkinalain 2 e §:n säännös ei sääntelytekniikaltaan vastaa sitä, miten käännetyistä todistustaakasta on prosessioikeudellisesti tapana säätää. Ehdotetussa muodossaan 2 e §:n säännös itsessään herättääkin enemmän kysymyksiä, miten tuomioistuimen tulisi osana siviiliprosessuaalista menettelyä soveltaa kyseistä

säännöstä, eikä säännöksen yksityiskohtaisissa perusteluissakaan asiaa ole valitettavasti liiemmälti käsitelty.

Markkinaoikeuden mielestä asian jatkovalmistelussa olisi tärkeää pyrkiä ennen kaikkea oikeusministeriön asiantuntemukseen turvautuen pyrkiä esitysehdotuksen kehittämiseen puheena olevalta osin, ja jos päädytään säännöksen sisällyttämiseen hallituksen esitykseen, esittää eduskunnalle harkittavaksi, että sekä perustuslaki- että lakivaliokunta käsittelevät tulevaisuudessa annettavaa hallituksen esitystä tältä osin.

Ehdotettu elintarvikemarkkinalain 4 a §:n säännös

Esitysluonnoksen mukaan puheena olevassa säännöksessä olisi kyse neuvotteluvoiman väärinkäytön kieltämisestä koskevasta säännöksestä.

Esitysluonnoksessa itsessään näytettäisiin tunnistetun, että elintarvikemarkkinalain 4 a §:n säännösehdotukseen, varsin yleisluonteisena säännöksenä, liittyy tiettyjä sääntelyn täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta koskevia ”herkkyyksiä”. Sen sijaan esitysluonnoksessa ei näytettäisi käsitellyn säännösehdotusta lainkaan siltä kannalta, miten tuomioistuimen on ehdotetun säännöksen perusteella mahdollista arvioida sitä, onko asian vireillepanijan kieltoon tähtäävä vaatimus riittävän täsmällinen ja tarkkarajainen siten, että sen perusteella voidaan antaa vaadittu kielto.

Markkinaoikeus katsoo, että myös puheena olevan säännösehdotuksen osalta asian jatkovalmistelussa olisi tärkeää pyrkiä ennen kaikkea oikeusministeriön asiantuntemukseen turvautuen pyrkiä esitysehdotuksen kehittämiseen tältä osin, ja jos päädytään säännöksen sisällyttämiseen hallituksen esitykseen, tulisi esittää eduskunnalle harkittavaksi, että sekä perustuslaki- että lakivaliokunta käsittelevät tulevaisuudessa annettavaa hallituksen esitystä tältä osin.

Yksittäinen säännöskohtainen huomio

Ehdotettuun elintarvikemarkkinalain 11 b §:n säännökseen liittyen markkinaoikeus esittää ainoastaan pohdittavaksi, olisiko ”johdonmukaisempaa” (jo lain pykälänumerointiin nähden), että ehdotetut puheena olevan pykälän 1 ja 2 momentin säännökset lain 4 a §:ään liittyvinä mainittaisiin vasta puheena olevan pykälän 3 ja 4 momentteina ja näin vasta lain 4 §:ään liittyvien säännösten jälkeen.

Vaikutusten arvioinnista

Markkinaoikeuden havaintojen mukaan esitysluonnokseen ei sisälly vaikutusten arviointia markkinaoikeuden kannalta.

Jussi Karttunen

markkinaoikeuden ylituomari

Markkinaoikeuden lausunnon ovat valmistelleet markkinaoikeuden ylituomari Jussi Karttunen ja markkinaoikeustuomari Jari Tiainen.

2. Huomiot esityksen vaikutuksista

-

3. Huomiot luvusta suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

-

4. Muut huomiot perusteluista

-

5. Huomiot 1 §:stä Soveltamisala säännöskohtaisine perusteluineen

-

6. Huomiot 1 a §:stä Säännökset, joita sovelletaan riippumatta muutoin sovellettavasti laista säännöskohtaisine perusteluineen

-

7. Huomiot 1 b §:stä Lain tarkoitus säännöskohtaisine perusteluineen

-

8. Huomiot 2 §:stä Määritelmät säännöskohtaisine perusteluineen

-

9. Huomiot 2 e §:stä Kaupalliset kostotoimet säännöskohtaisine perusteluineen

-

10. Huomiot 3 a §:stä Neuvottelut poikkeuksellisten olosuhteiden johdosta säännöskohtaisine perusteluineen

-

11. Huomiot 4 a §:stä Neuvotteluvoiman väärinkäyttö säännöskohtaisine perusteluineen

-

12. Huomiot 4 b §:stä Kielto edellyttää tiettyjä tietoja säännöskohtaisine perusteluineen

-

13. Huomiot 4 c §:stä Ostajan tuotemerkin suosimisen kielto säännöskohtaisine perusteluineen

-

14. Huomiot 5 §:stä Elintarvikemarkkinavaltuutettu ja 7 §:stä valvonta säännöskohtaisine perusteluineen

-

15. Huomiot 10 §:stä Huomautus, 11 §:stä Julkinen varoitus ja 11 a §:stä Elintarvikemarkkinavaltuutetun asettama kielto säännöskohtaisine perusteluineen

-

16. Huomiot 11 b §:stä Markkinaoikeuden asettama kielto ja 12 §:stä Elintarvikemarkkinavaltuutetun oikeus hakea markkinaoikeudelta kiellon määräämistä säännöskohtaisine perusteluineen

-

17. Huomiot siirtymäsäännöksestä

-

18. Huomiot 12 a §:stä seuraamusmaksu ja 13 b §:stä Viranomaisten välinen tietojenvaihto säännöskohtaisine perusteluineen

-

19. Huomiot Oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain muuttamisesta säännöskohtaisine perusteluineen

-

Hanhela Elina
Markkinaoikeus